

УДК 39:7.079(497.2)“195/202”

DOI <https://doi.org/10.15407/mue2021.20.139>

ОГІЄНКО ІРИНА

кандидатка філологічних наук, наукова співробітниця відділу української та зарубіжної фольклористики Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України (Київ, Україна). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4783-1816>

OHIIENKO IRYNA

a Ph.D. in Philology, a research fellow of the Ukrainian and Foreign Folkloristics Department of M. Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology of the National Academy of Sciences of Ukraine (Kyiv, Ukraine). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-4783-1816>

Бібліографічний опис:

Огієнко, І. (2021) Етнофестивалі другої половини ХХ – початку ХХІ століття як складова фольклорної культури Болгарії. *Матеріали до української етнології*, 20 (23), 139–150.

Ohiienko, I. (2021). Ethnic Festivals of the Mid to Late 20th – Early 21st Century as a Component of the Folklore Culture of Bulgaria. *Materials to Ukrainian Ethnology*, 20 (23), 139–150.

ЕТНОФЕСТИВАЛІ ДРУГОЇ ПОЛОВИНИ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТТЯ ЯК СКЛАДОВА ФОЛЬКЛОРНОЇ КУЛЬТУРИ БОЛГАРІЇ

Анотація / Abstract

Статтю присвячено дослідженню фольклорної фестивальної культури в Болгарії в другій половині ХХ – на початку ХХІ ст. Розглянуто характерні особливості фольклорної фестивальної культури Болгарії, визначено основні функції фольклорних фестивалів, класифіковано низку відомих міжнародних, національних і локальних фестивалів етнофольклорного напрямку, що відбуваються в різних містах і селах Болгарії.

Описано перші етнофестивалі в Болгарії, такі як Собор народної творчості і тваринництва в Рожені, Собор народної творчості в Копривщиці, Міжнародний фольклорний фестиваль у Бургасі, Собори народної творчості «Пірін співає», «Балкан співає і розповідає» та ін., які проводяться з початку 60-х років ХХ ст. до сьогодні й саме з яких розпочався розвиток фольклорно-фестивального руху в Болгарії.

Здійснено класифікації етнофестивалів, що проводяться в Болгарії. За часом проведення виокремлюються короткострокові та довгострокові фестивалі. За місцем проведення болгарські етнофестивалі бувають стаціонарними або мобільними. За географічним критерієм їх можна поділити на локальні, національні, міжнародні та всесвітні. За віковим критерієм учасників серед етнофестивалів є дитячі, молодіжні, змішані. Серед етнофестивалів можна виокремити фестивалі народної творчості, календарно-обрядових свят, автентичного народного одягу, національної кухні, ансамблів народних інструментів, фольклорних танців, народних ремесел і промислів та ін.

Ключові слова: етнофестиваль, етнофестивали в Болгарії, фольклор.

The article is dedicated to the study of folklore festival culture in Bulgaria in the mid to late 20th – early 21st century. The characteristic features of the folklore festival culture of Bulgaria are considered, the main functions of the folklore festivals are determined, a number of well-known international, national and local ethnic folklore festivals taking place in different cities and villages of Bulgaria are classified.

The first ethnofestivals in Bulgaria are described, such as the Festival of Folk Art and Animal Husbandry in Rozhen, the Festival of Folk Art in Koprivshtitsa, the International Folklore Festival in Burgas, the Festivals of Folk Art *Pirin Sings*, *Balkan Sings and Tells*, which are held from the 1960s till nowadays. They have started the development of the folklore-festival movement in Bulgaria.

The ethnic festivals, held in Bulgaria, are classified. According to the time of holding, there are short-term and long-term festivals. According to the venue, Bulgarian ethnofestivals are stationary or mobile. According to geographical criteria, Bulgarian ethnofestivals can be divided into local, national, international and world. According to the age criteria of the participants, among the ethnofestivals there are children's, youth, mixed festivals. Among the ethnofestivals the holidays of folk art, festivals of calendar and ceremonial holidays, festivals of authentic folk clothing, festivals of national cuisine, festivals of folk instrument ensembles, festivals of folk dances, festivals of folk crafts and trades etc. can be distinguished.

Keywords: ethnofestival, ethnofestivals in Bulgaria, folklore.

Етнофестивали сьогодні є одним із тих засобів, що зберігають, популяризують і передають пісенну народну творчість, народні обряди і традиції. Терміном «етнофестиваль» у сучасній фольклористичній науці називають «поліфункціональну, інтерактивну та масову за кількістю учасників імпрезу, в якій чільне місце посідають народні традиції, звичаї та інші культурно-побутові елементи» [12, с. 157]. Фольклорні фестивалі виникають і набувають популярності в Болгарії на початку 60-х років ХХ ст. Це зумовлено стрімкими глобалізаційними процесами, переселенням значної кількості населення із сіл у міста, згасанням народних традицій у природному середовищі, формуванням локальної ідентичності, намаганням зберегти, популяризувати та передати народну пісенну творчість, звичаї, обряди, традиції. Зазвичай фестивалі відзначаються особливою святковою атмосферою, зорієнтовані на представлення колективів і виконавців, що пройшли відбір на багатьох конкурсах, обмежені певною тематикою, визначеним терміном і місцем проведення. Основним завданням будь-якого фестивалю є стати культурною подією в житті країни чи окремо взятого міста / села, залучити якомога більше як виконавців, так і глядачів до фольклорної культури.

Одними з перших великих етнофестивалів у Болгарії стали Собор народної творчості і тваринництва в Рожені, Собор народної творчості в Копривщиці (з 1965 р.), Міжнародний фестиваль маскарадних ігор «Сурва» в Пернику (з 1965 р.), Міжнародний фольклорний фестиваль в Бургасі (з 1965 р.), Собори народної творчості «Пірін співає» (з 1962 р.), «Балкан співає і розповідає» (з 1974 р.) та ін., які проводяться з початку 60-х років ХХ ст. й до сьогодні. Саме з них розпочався розвиток фольклорно-фестивального руху в Болгарії.

Національний собор болгарської народної творчості (*Націонален събор на българското народно творчество*) – один із найбільших фестивалів народної творчості в Болгарії, що відбувається в м. Копривштиці з 1965 року з інтервалом приблизно п'ять років. Це фестиваль автентичного болгарського фольклору, на якому представлено народні пісні, танці і звичаї. У ньому не беруть участі професійні виконавці. Перший собор проходив у 1965 році. У ньому взяло участь близько чотирьох тисяч виконавців як індивідуальних колективів, так і таких, які виступали на трьох сценах: одна – для співаків, друга – для музикантів, третя – для танцюристів. У рамках першого собору відбувалася Національна виставка народних художніх промислів і ремесел, яка з 1971 року відбувається на постійній основі в с. Орешак муніципалітету Троян. Другий собор відбувся в 1971 році. У ньому взяло участь близько трьох тисяч учасників. Змінилася структура проведення фестивалю: замість жанрового поділу (пісні, музика, танці) тепер виконавців класифікували залежно від регіону, який вони представляють. Регіональне представлення автентичного фольклору Болгарії збереглося й на подальших соборах. Третій собор проходив у 1976 році. Виконавців було близько трьох тисяч, вони ретельно відбиралися на неодноразових конкурсах, що передували собору. Четвертий собор (1981) проводився в рамках святкування 1300-ої річниці з дня заснування Болгарії і був значно численнішим за попередні. На семи сценічних майданчиках виступило понад дванадцять тисяч учасників. Окрім запланованих конкурсних виступів, було проведено вечірні концерти професійних музикантів та імпровізовані вільні виступи всіх охочих. На цьому соборі відзнаки отримували не лише окремі виконавці, а й округи. Подальші

собори (п'ятий (1986), шостий (1991), сьомий (1995), восьмий (2000), дев'ятий (2005)) характеризувалися значною кількістю учасників – від 16 до 18,5 тисяч, на наступних соборах – десятому (2010), одинадцятому (2015) – кількість учасників сягала десяти тисяч. Дванадцятий собор, запланований на 2020 рік, було перенесено на 2021 рік у зв'язку з пандемією коронавірусу. У березні 2021 року на онлайн-засіданні Національної ради з нематеріальної культурної спадщини було прийнято рішення відкласти проведення дванадцятого собору і провести його, коли з'явиться можливість [8]. У 2016 році Міжнародний комітет зі збереження нематеріальної культурної спадщини вніс Національний собор болгарської народної творчості в Копривщиці в Реєстр гарних практик зі збереження нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО [14].

Собор народної творчості і тваринництва в Рожені (попередня назва – Національний фольклорний собор у Рожені) – один із перших соборів народної творчості, що проводиться поблизу села Рожен у Родопах. На соборі комплексно представлено традиційну болгарську народну культуру: музику, звичаї, обряди, словесний фольклор, танці, одяг. Перші згадки про проведення соборів в Рожені сягають 80-х років XIX ст. [10, с. 214–215]. Сучасному фестивалю передували місцевий собор, організований 27 липня 1898 року Ангелом Інджовим-Комітою. Це була зустріч тогочасних мешканців сіл Проглед на території Болгарії і Соколовці та Момчировці, що продовжували залишатися в межах Османської імперії після звільнення Болгарії. Місце проведення було обрано на кордоні Болгарії та Османської імперії, що на той час проходив через гору Рожен. На зустрічах співали, грали на музичних інструментах, готували національну страву «чеверме» (печене ягня). Собор відбувався щороку, крім 1901, 1903, 1906, 1907 років, і з часом на нього почали збиратися мешканці різних родопських сіл, а також вихідці з них. У серпні 1961 року в Рожені відбувся родопський собор, що вперше тривав три дні, і відтоді став проводитися як регіональний собор народної творчості на державному рівні. Під час його проведення було записано понад тисячу

автентичних народних пісень з родопського краю. З 1993 року соборові присвоєно національний статус і він отримав назву – «Національний фольклорний собор у Рожені». З 2006-го до 2015 року Національний фольклорний собор у Рожені не проводився. З 2015 року проведення собору відновлено. Він отримав нову назву «Собор народної творчості і тваринництва в Рожені». Для собору народної творчості і тваринництва розроблено сайт – URL : <http://www.rozhen.bg>, де можна детально ознайомитися з його історією, особливостями проведення останніх соборів у 2015, 2016, 2019 роках, побачити фотографії з різних соборів, навіть з початку XX ст. тощо. Так, наприклад, до програми собору в Рожені у 2019 році входив національний фольклорний конкурс зі співу, гри на народних музичних інструментах, народних танців, звичаїв і словесного фольклору; музейна експозиція «Дух Родопів», представлення традиційних ремесел, реконструкція етнопоселення, виставка сільськогосподарських тварин, ярмарок молочних і м'ясних продуктів, страви за давніми болгарськими рецептами, народні ігри, нестинарські обряди, хоротека для всіх учасників і глядачів, два гала-спектаклі «Рожен – це Болгарія», «Вечір у Родопах», численні майстер-класи для дітей.

«Балкан співає і розповідає» – фольклорне свято болгарських міст Елена, Дряново, Котел, Трявна, Твирдиця і Гурково, що розташовані в центральній частині Болгарії в горах Балканах. Перший фестиваль проходив у с. Неювці на околиці міста Елена (зараз частина міста) 20–21 червня 1974 року. Відтоді проводиться по черзі в одному із шести перерахованих міст.

Міжнародний фольклорний фестиваль у Бургасі проводиться з 1965 року й вважається першим міжнародним фестивалем у Болгарії. Ідея створити цей фестиваль належить Філіпу Кутеву. Спочатку він був задуманий як балканіада народних пісень і танців. Проводиться щороку; з 1972 року через рік чергувалися виступи професійних виконавців і виконавців-аматорів; з 1980 року – виступи лише виконавців-аматорів. У 1982 році у фестивалі взяли участь діти в рамках участі в асамблеї «Прапор світу» [10, с. 234–236].

З 1999 року на фестивалі визначають нагороду «Нестинарка» [7].

Традиційний собор «Пірін співає» проводиться в м. Разлозі з 1962 року раз на два роки, його мета – пошук, збереження та популяризація автентичних народних пісень і традицій.

З 90-х років ХХ ст. виникає низка нових фольклорних фестивалів у різних містах: Варні, Пловдиві, Велико Тирново, Старій Загорі та ін., які проводяться й сьогодні. Під кінець першого десятиліття ХХІ ст. фестивальний рух у Болгарії почав активно розвиватися, і кількість етнофестивалів у Болгарії значно збільшилася, що зумовлено формуванням національної ідентичності, інтересом до традиційної народної культури. Зазвичай етнофестивали мають комплексний характер, адже на більшості з них, крім основної програми, відбувається різна інтерактивна діяльність – концерти, майстер-класи, ярмарки, свята, конкурси, змагання тощо. Наприклад, на сайті Міністерства культури Болгарії можна побачити, що на 2019 рік, останній рік перед пандемією, було заплановано проведення різних культурних заходів; з них 557 фестивалів, що мали фольклорне спрямування або фольклор там займав важливе місце.

Етнофестивали, що проводяться в Болгарії, можна класифікувати по-різному. Наприклад, за ознаками – час і місце. За часом проведення виокремлюються короткострокові фестивали, тобто одноденні або такі, що тривають кілька днів, та довгострокові, проведення яких розтягнуто в часі на місяць і більше. Етнофестивали в Болгарії є переважно короткостроковими. До довгострокових належать, наприклад, Міжнародний фольклорний фестиваль «Фольклорні нюанси», що проходить у Сонячному березі, Царево, Лозенці, Приморському протягом трьох місяців, фестиваль «Фольклорні ритми», що відбувається два місяці в Созополі, фестиваль «Балкан фолк фест», що триває два місяці щороку в різних містах Болгарії та ін. За місцем проведення болгарські етнофестивали бувають або стаціонарними, тобто такими, що відбуваються в одному місці чи в одній місцевості (місті / селі), або мобільними, які проходять на різних майданчиках, у різних містах / селах. Більшість фестивалів у Болгарії є стаціонарними. Значно менша кількість – мобільні.

Наприклад, Міжнародний фестиваль «Чорноморські перлини», що у 2021 році відбувся з 25 липня по 30 серпня в м. Светі Влас і Несебрі; Міжнародний фольклорний фестиваль «Варненське літо», що в цьому році проходив 1–3 серпня в різних районах м. Варни; Міжнародний етнофестиваль «Музика під Рільським небом – Етно Ріла», що зазвичай відбувається в селах Пастра, Смочево, Стоб, Бараково Кюстендильської області.

За географічним критерієм болгарські етнофестивали можна поділити на локальні, національні, міжнародні та всесвітні. Локальних (сільських, районних, міських, обласних) етнофестивалів у Болгарії найбільше, адже вони відбуваються в багатьох населених пунктах країни. Серед таких можна назвати, наприклад, фольклорний собор «Співай, танцюй і Зеленим долом милуйся» в м. Виршеці Монтанської області, фольклорний фестиваль «На веселе свято в с. Долно Озірово – Ілін ден» в с. Долно Озірово Монтанської області, фестивалі «Добриницьке літо» в м. Добриниште Благоевградської області, «Фольклорна зустріч» у с. Елешниця Софійської області, «Роздуми, пісні і відпочинок у Горештници» в с. Средіште Сілістринської області, «З любов'ю до болгарського» в с. Добрі Великотирнівської області «Все, що є болгарське» в с. Рупці Плевенської області, «Подув з Іскри» в м. Іскри Плевенської області, «Срібна пряжка» в с. Острець Тирговиштської області, «Земля і люди» в с. Бабук Сілістринської області, «Веселка над морем» в с. Лозенец Бургаскої області, «Солов'ї співають в Пчеларово» в с. Пчеларово Добрицької області, «Синій Дунай» у м. Відині та багато інших, які вже проведено у 2021 році чи проведення яких заплановано, незважаючи на складну ситуацію, пов'язану з пандемією коронавірусної інфекції. Серед фольклорних фестивалів національного рівня виокремимо фестивалі «Пісні в полях Балкану» в с. Жилтеш Габровської області, «Фольклорна магія» в м. Банско, «Весняне хоро» в м. Велінграді Пазарджицької області, «З вірою в добро і з надією на майбутнє» в с. Добрич Хасковської області, «Іскри з минулого» в с. Априлці Пазарджицької області, «Фольклорне джерело» в с. Цареvec Великотирнівської облас-

ті, «Покажемо болгарське» в с. Виршец Монтанської області, «Приморські ритми» в м. Приморсько Бургаської області, «Фольклорні хвилі» в с. Камчія Варненської області, «Поспіваємо і потанцюємо так, як ми уміємо» в с. Писанець Русенської області, «Санданські співає, танцює, Пірін будить» у м. Санданські, «Ритм Болгарії» в м. Ловеч та ін. Міжнародний рівень мають щорічні фольклорні фестивали в таких містах, як Трявна, Пловдив, Велико Тирново, Бургас, Варна, Перник, Софія та ін., «Болгарський фольклор – це магія» в м. Стара Загора, «Срібна пряжка» в м. Кюстенділі, «Малешеве співає і танцює» в с. Мікрево Благоевградської області, «Пісні з джерела» с. Петрово Старозагорської області, «Шумла» в м. Шумені, «Від Дунаю до Балкана» в с. Борово Старозагорської області, «Строкатий глечик» в м. Добриніште Благоевградської області, «Бобошівські веселощі» м. Бобошево, «Море ритмів» в м. Балчику та ін. Щодо всесвітніх заходів, присвячених фольклору, у Болгарії вже водинадцять відбувається Всесвітній чемпіонат з фольклору.

За віковим критерієм учасників серед етнофестивалів є дитячі («Орфей співає з морем» (м. Приморск Бургаської обл.), «Дай, бабо, вогнику» (с. Мештиця Перницької обл.), «Золотий соловей» (м. Габрово), «Сонце сходить» (с. Дрен Перницької обл.) та ін., молодіжні («Фольклор без меж» в м. Добрич, «Строкатий світ» в м. Панагюріште, «Северина» в м. Русе та ін.), для учасників пенсійного віку (Національний собор-спів пенсіонерів в м. Карлово Пловдивської обл.; Національний собор-спів для клубів пенсіонерів і народних читалищ «Беклеме» в м. Трояні Ловецької обл., Національний фольклорний фестиваль з учасниками третього покоління «Вирбіно» в с. Вирбіно Сілістренської обл. та ін.); змішані – для учасників різного віку. Серед усіх етнофестивалів у Болгарії домінують якраз фестивали для учасників різного віку. Дитячі й молодіжні фольклорні заходи зазвичай мають конкурсний характер.

Серед етнофестивалів можна виокремити фестивалі народної творчості, календарно-обрядових свят автентичного народного одягу, національної кухні, народних ансамблів, фольклорних танців,

народних ремесел і промислів, фестивалі-видовища та ін. Достатньо популярними в Болгарії є фестивали, присвячені календарним святкам. Із січня по березень у різних регіонах Болгарії відбуваються кукерські фестивали та свята, які мають як масштабний характер із численною кількістю учасників, так і можуть складатися з учасників одного села. Зазвичай кукерські фестивали відбуваються щороку і є важливим складником болгарських новорічних свят. До великих кукерських фестивалів належать Міжнародний фестиваль маскарадних ігор «Сурва» в Петричі, Традиційний кукерський фестиваль у м. Банско, Станчичарські ігри в м. Петричі, Міжнародний фестиваль бабугерських масок і ігор «Сімітлія – давня земля кукерів» в м. Сімітлі Благоевградської області, національні кукерські фестивали «В гостях у Шопському краї» в м. Елін Пелін Софійської області, «Кукерляндія» в м. Ямболі, «Кукеріада – Тунджа, Долина кукерів» в м. Тунджі Ямбольської області, Міжнародний фестиваль кукерських і маскарадних ігор в м. Раковскі Пловдивської області, Фестиваль маскарадних ігор з міжнародною участю в м. Стара Загора, Національний собор маскарадних ігор «Добруджанські кукери» в с. Варненці Сілістренської області, Фольклорний фестиваль маскарадних і кукерських ігор в с. Попинці Пазарджицької області, Національний фестиваль кукерів в с. Каліпетрово Сілістренської області. У багатьох болгарських містах і селах відбуваються локальні кукерські свята – в м. Луковиті Ловецької області, м. Сапарева баня і с. Усойка Кюстендильської області, м. Хаджидімово і м. Септември Благоевградської області, м. Калояново Пловдивської області, с. Елшіца Пазарджицької області, с. Мезек Хасковської області, м. Елхово Ямбольської області, с. Айдемір Сілістренської області, м. Камено, м. Малко Тирново і с. Лозенець Бургаської області та ін. Міжнародний фестиваль маскарадних ігор «Сурва», що проводиться в Пернику, є найбільшим у Болгарії і у всіх Балканських країнах.

Дуже популярними в Болгарії є фестивали календарних свят – Сурва (міста Перник, Брезник, Ковачевці, Радомір, Земен Перницької обл.), свято весняного рівнодення «Невруз» (с. Черник Сілі-

стренської обл.), конкурс лазарських пісень та ігор «Відчиніть самшитові ворота, Лазаре» (м. Камено Бургаської обл.), регіональний фольклорний фестиваль «Від Лазаревого дня до дня Святого Георгія» (сс. Билгарско, Сливово Великотирнівської обл.), Національний фольклорний фестиваль «Лазариця» (м. Елін Пелін Софійської обл.), обласний фестиваль «Лазарки на майдані в Старому селі» (с. Старе Сілістренської обл.), Районне свято лазарок (м. Нікополь Плевенської обл.), районне свято «Ой, Лазаре, Лазаре» (с. Враца), свято лазарських пісень, танців і звичаїв «Ой, Лазаре, Лазаре» (м. Белово Пазарджицької обл.), Національний тракійський собор «Георгіїв день» (м. Поморіє Бургаської обл.), Міжнародний фольклорний фестиваль «Георгіїв день» (с. Антімово Відинської обл.), фольклорний собор «Разом на Георгіїв день» (с. Горські Извор Хасковської обл.), фольклорний собор «Гойдалка на Георгіїв день» (с. Изворово Добрицької обл.), Національний фольклорний фестиваль «Строкатий, кольоровий Георгіїв день» (с. Попинці Пазарджицької обл.), Національний собор болгарського фольклору в Еньов день (с. Пряпорец Старозагорської обл.), фольклорне свято «Гушанський збір на Спасів день» (с. Замфірово Монтанської обл.), Міжнародний фольклорний собор на Еньов день «Біля водосховища Дрян» (с. Красен Добрицької обл.), фольклорний собор «На Спасів день з хоро і піснею» (с. Якімово Монтанської обл.), фестиваль «Магія в Еньов день» (м. Шумен), Ілін день (с. Горні Вадін Врацівської обл.), Традиційний собор в Ілін день (с. Дряново Ямбольської обл.), фольклорний собор «Святвечір» (м. Відин), «Різдво» (мм. Ямбол, Боляррово Ямбольської обл.), свято «Різдвяні зірки Тунджі» (м. Тунджа Ямбольської обл.), загальноміські різдвяні фольклорні свята «Дряновиця» (м. Варна), фестиваль груп колядників «Встань зараз, пане» (м. Сілістра), Національний фестиваль колядників «Хай буде Коляда» (с. Теліш Плевенської обл.), Фестиваль колядників в м. Павел Баня.

У різних селах і містах Болгарії відбуваються фестивалі й заходи, присвячені відродженню обрядів зимового, весняного, літнього, осіннього календарних циклів, характерних як для певної місцевос-

ті, так і для окремого села. Наприклад, відтворення народних звичаїв «Спів персям»¹ (у різних селах Софійської області – Буново, Душанці, Петрич, Смолско, Чавдар, Челопеч, Каменіца, м. Етрополе) [6], «Навкання» [1; 3]² (с. Болярці Пловдивської обл.), «Куді»³ (м. Сієдінєніє Пловдивської обл.), «Купальщики в Іванів день», «Купання» в с. Царевец Великотирнівської області, м. Перушиця Пловдивської області, «Поливання рук»⁴ в м. Сухіндол Великотирнівської області, «Обрізання лози» (м. Ценово Русенської обл.), «Ялова понуда» (с. Гостіліца Габровської області) 5, «Цаца» (с. Беліца Хасковської обл.) 6, «Рогач» (с. Обориште Пазарджицької обл.) 7, «Прошелни поклади» (м. Ріла Кюстендильської обл.), «Пустове» (м. Смолян), «Оратник» (с. Крепост Хасковської обл.), «Покладе» (м. Чіпровці Монтанської обл.), «Пали кош» (с. Пріселці Варненської обл.) 8, «Лазарування» (м. Кула Відинської обл, м. Ценово Русенської обл.), «Комичане», «Кумичене» (м. Мізія, сс. Крушовіца, Хайредін Враценської обл.) 9, «Премуз» (с. Богданов Перницької обл.) 10, «Молитва про дощ» (с. Беліца Пловдивської обл.), «Пеперуда» (с. Медковець Монтанської обл.), «Калушари» (с. Черковіца Плевенської обл.) [2; 5, с. 47–58]¹¹, «Еньова буля» (с. Сітово Пловдивської обл.) 12, «Калиница» (м. Асеновград Пловдивської обл.) 13, «Джамал» (с. Скалак Бургаської обл.), «Подавання бороди» (*Поднасяне на брадата*), (м. Сухіндол Великотирнівської обл.) 14, Бетлемуване (с. Бирдарські Врацівської обл.) 15 та ін.

Досить поширеними в Болгарії, як і в усьому світі, є гастрономічні фестивалі. Це можуть бути фестивалі як різноманітних страв місцевої кухні того чи іншого регіону, наприклад, банатської (с. Бирдарски Геран Врацівської обл.; с. Асеново Великотирнівської обл.), родопської (м. Девін Смолянської обл.), врацівської (сс. Челопек, Паволче, Згоріград Врацівської обл.), турлацької (с. Чупрене Відинської обл.), фракійської (м. Івайловград Хасковської обл.) та ін., або села, наприклад, «Банатські смаколики – традиції мого села» с. Асеново Великотирновської області, так і окремої страви, наприклад, голубців (м. Софія), різних видів баниці (м. Софія; с. Вирбіца Врацівської обл.; с. Елхово Ямбольської обл.; с. Баничан

Благоевградської обл. та ін.), кислого молока (м. Трин Перницької обл.; м. Разград), фаршированого перцю (м. Левські Плевенської обл.), строкатої солі¹⁶ (с. Бита Бургаської обл.), супу з риби (м. Бяла Черква Великотирнівської обл.), супу з капусти (с. Бабово Русенської обл.), домашнього супу (м. Софія), кюфте (м. Генерал Тошево Добрицької обл.), пахлави (с. Малиново Ловецької обл.), випічки із житнього борошна (с. Стражиця Великотирнівської обл.), сала (м. Априлці Ловецької обл.), квашеної капусти і ракії (с. Гецово Разградської обл.) чи окремих овочів чи фруктів й усього, що можна з них приготувати, наприклад, квасолі (с. Смілян Смолянської обл.), бобів (с. Черні Осим Ловецької обл.; с. Радуїл Софійської обл.), айви (с. Орешник Хасковської обл.), рожевого помідора (м. Софія), капусти (м. Петрич), горіха (с. Голямо Дряново Старозагорської обл.), слив (м. Троян Ловецької обл.), кавуна (с. Смілец Пазарджицької обл.), черешні (м. Кюстенділ), хурми (с. Хриштени Старозагорської обл.), гарбуза (м. Севлієво Габровської обл.), кунжуту (с. Досітеєво Хасковської обл.) та ін. Пригощання місцевими стравами може розглядатися не лише як культурні маркери ідентифікації унікальності, а і як процес формування групової ідентичності [9, с. 46]. На більшості таких фестивалів представлено також музичну пісенну й танцювальну програму, зазвичай фольклорного спрямування. Учасники-виконавці не лише виконують свій виступ, а й можуть презентувати продукт, якому присвячено фестиваль. Такі фестивалі сприяють розвиткові туризму.

Фольклорна програма представлена й на фестивалях народних майстрів та ремісників, таких як Дні різьблення по дереву в м. Трявна Габровської області, Фестиваль чипривського килима в м. Чипровці Монтанської області, Фольклорні фестивалі «Тракійська вишивка» в м. Харманлі Хасківської області, «Балканські килими» в с. Шішковці Кюстендильської області, Фестиваль діжок у с. Врачеш Софійської області, Свято калюферського мережива в м. Калюфері Пловдивської області, національний фестиваль «Плетиво» для ремесел, пов'язаних із використанням рослинних матеріалів, в с. Куртово Пловдивської області, на-

ціональний фестиваль вишивки в м. Белославі Варненської області, Фестиваль валяння в с. Труд Пловдивської області, фестивалях народних ремесел широкого спрямування – «Золоті руки болгарські» в с. Челопек Врацівської області, «Помалкотирнівському – від витоків Странджі» в м. Малко Тирново, Європейських днів художніх промислів у м. Елена Великотирнівської області, Соборі ремісників у с. Караманово Русенської області, Фестивалі народних традицій у художніх ремеслах у м. Разграді, Дні ремесел в м. Момин Проход Софійської області і в с. Врані Кон Тирговицької області, Традиційному ярмарку ремесел у с. Орешак Ловецької області, Весняному ярмарку ремесел у Пловдиві та ін.

Окремо існують фестивалі народного одягу. Одним із тих, що виникли відносно нещодавно, є Фестиваль народного одягу в с. Жеравна Сливенської області, що з 2008 року проводиться проводиться щороку. Основна мета фестивалю – представити багату різножанрову фольклорну програму. Усі відвідувачі мають бути одягнені в народний одяг, неважливо який – автентичний, сценічний, стилізований. Окрім того, у різних регіонах Болгарії відбуваються традиційні фестивалі в старому народному одязі (с. Боріловець Відинської обл.; с. Раброво Відинської обл.; с. Неговановці Відинської обл.), традиційному параді автентичного одягу «Хоро ведмедів» (с. Гіген Плевенської обл.), фольклорні фестивалі «В народному одязі на майдан» (с. Ресен Великотирнівської обл.), «В національному взутті і одязі» (с. Царацово Пловдивської обл.), Фестиваль народних звичаїв і автентичного одягу (с. Рибариця Ловецької обл.), Фестиваль народного одягу «Българе» (с. Жеравна Сливенської обл.) Фестиваль народного одягу «З бабиної сукні» (с. Кутово Відинської обл.) та ін.

У Болгарії проводяться фестивалі, де представлено гайдуцькі пісні. (Наприклад, Балканський гайдуцький собор у Банско; Фестиваль гайдуцької реконструкції «Делю Караджа» поблизу водосховища Батак; Болгарський собор «Гайдук Генчо» в м. Хісаря).

Є гумористичні фольклорні фестивалі (наприклад, Міжнародний фольклорний фестиваль «Кукурудзяні посмішки» в

с. Селанівці Врацівської області, Національний фестиваль гумористичного фольклору «Закручено по-кіліфарському» в м. Кіліфарєво Великотирнівської обл.).

Серед низки фестивалів можна виокремити фольклорні фестивалі, присвячені пісням певного виконавця. Наприклад, Національний фольклорний фестиваль «Ехо в рідному краї – Георгі Горельський» (с. Тирнава Врацівської обл.), національний фольклорний собор імені Ангела Кристева для барабанщиків (с. Кабіле Ямбольської обл.), фольклорне свято «З піснями Бориса Машалова» (с. Слівовіца Великотирнівської обл.), національний пісенний конкурс «З піснями Стайки Гьокової» (м. Карнобат Бургаської обл.), конкурс виконавців традиційної добруджанської народної пісні імені Калинки Вилчевої (м. Тервел Добрицької обл.), свято «Фольклорний букет для Ігната Канєва» (с. Горно Абланово Русенської обл.), національний фольклорний фестиваль імені Слава Бойкіна (м. Раковські Пловдивської обл.), Фольклорний фестиваль «З піснями Павліни Горчевої» (м. Перник), Національний фольклорний фестиваль «З піснями Кічки Савової» в с. Сладун та ін.

Також слід виокремити фольклорні фестивалі різних етнічних груп, Фестивалі етносів, Фольклорний собор етносів «Мені співається, мені танцюється» (с. Макреш Відинської обл.), болгарсько-грецький собор (с. Голям Ямбольської обл.), національний фестиваль турецького фольклору (с. Руйно Сілістренської обл.), Традиційний фольклорний собор каракачанів (м. Каранділ Сливенської обл.), Міжнародний фольклорний фестиваль власко-румунської пісні і танцю (м. Відин), вечір етносів (м. Велінград Пазарджицької обл.), огляд художньої самодіяльності «Турецький фольклор» (м. Главиниця Сілістерської обл.) та ін.

Є танцювальні фестивалі, присвячені різним народним танцям («Фольклорне плетиво» в м. Кітені, «Танці в Кулі» в м. Кулата, «Друже, прийди й подивися, люди танцюють в Мигліжі» в с. Мигліж, «Етноритми» в м. Золоті піски та ін.) та фестивалі, присвячені різним видам хоро («Хоро біля джерела» в м. Велінграді, «Візьмемося за руки і затанцюємо хоро» в м. Елені, «Наше хоро» в м. Самокові, «Автентичні ритми» в м. Нові Пазар,

«Тракійська рахівниця» в м. Пазарджик, «Маврудово хоро» в м. Асеновграді, «З хоро збираємо виноград» у с. Мінеральні Бані, «З хоро і піснею у Водіцю щоосені» в с. Водіца та ін.).

Є фестивалі, де представлено гру на різних народних музичних інструментах (Національна фольклорна гра на музичних інструментах «Ритми поблизу Янтри») або на якомусь одному інструменті, наприклад гайді (Національний собор тих, хто грає на гайді, с. Стойкіте).

Щодо фестивалів-видовищ, то традиційними болгарськими видовищними заходами є карнавали «Кукери» і фестиваль маскарадної гри «Сурва», що є достатньо відомими. Раніше на них приїздило багато глядачів як з усієї Болгарії, так і з інших країн. Ще прикладами видовищних фестивалів у Болгарії є нестинарські фестивалі танців (наприклад, Національний фестиваль вогню і нестинарства (м. Софія), «Нестинарські танці» в с. Билгарі Бургаської обл.).

Є фестивалі, у назві яких є слово «майдан», і це не випадково, адже саме центральний майдан населеного пункту є тим місцем, де часто проводяться масові заходи. «На майдані» (с. Кестен Смолянської обл.; сс. Паскалевець і Писарево Великотирнівської обл.), «На майдані в Албені» (м. Албена), «Пісні і танці на майдані Карнобату» (м. Карнобат) та ін.

Часто в назві фестивалю є сполучення дієслів «співає і танцює» («*nee u танцува*», «*nee u играе*»), що свідчить про основну мету заходу: «Таракліка співає і танцює» (с. Градиште Плевенської обл.), «Ченге співає і танцює» (с. Аспарухово Варненської обл.), «Ценово співає і танцює» (с. Ценово Русенської обл.), «Драгоево співає і танцює» (с. Драгоево Шуменської обл.), 13 фольклорний собор «Багачина співає і танцює» в с. Василовці Монтанської області, або лише дієслово «співає» («*nee*»): «Струма співає» (с. Невестіно Кюстендильської обл.), «Фісека співає» (с. Буховці Тирговиштської обл.), «Село горіхів співає» (с. Добріна Варненської обл.).

На деяких фестивалях збирається значна кількість учасників, зокрема на Соборі народної творчості в Копривщиці, Національному фольклорному соборі в Рожені, Старопланинському соборі «Балкан фолк» у Велико Тирново. Якщо перші

два згадані фестивалі є одними з перших, які виникли в Болгарії і на них постійно збирається багато як учасників, так і глядачів, то у фестивалі «Балкан фолк», що відбувається з 1998 року, вже у 2004 році взяли участь 840 фольклорних колективів із Болгарії і ще 22 фольклорні колективи з 14 інших країн, загальна кількість учасників становила понад 15 тисяч. Для проведення цього фестивалю було організовано 47 сцен; фестиваль проходив 23 дні [9, с. 48].

З 2007 року в Болгарії існує Європейська організація фольклорних фестивалів, що знаходиться у Велико Тирново. На сайті організації представлена інформація про фольклорні фестивалі, які проводяться в різних країнах. За минулий рік там представлено інформацію про 455 фестивалів.

Є кілька сайтів, на яких можна знайти найрізноманітнішу інформацію про фестивалі, які проводяться в Болгарії, зокрема й фольклорні. Наприклад, fest.bg (найінформативніший сайт про фестивалі і свята в Болгарії. Там наведено інформацію про 743 події різних жанрів, значна кількість яких має фольклорний характер), sabori.bg (сайт, що популяризує різні болгарські фестивалі; фольклорні фестивалі, собори, ярмарки тут виокремлені в окремий підрозділ. Подано інформацію про подію, контактні дані, фотографії), festivali.eu. Багато фоно-, відеозаписів з фольклорних фестивалів зберігається в цифровому архіві Інституту етнології і фольклористики з Етнографічним музеєм Болгарської академії наук. Існують організації, які записують, показують у прямому ефірі, архівують виступи на фестивалях, створюють документальні фільми. Скажімо, телеканал Дестинація регулярно знімає і відтворює виступи на фольклорних фестивалях. Телеканал Санрайз Марінов транслює виконання численних самодіяльних фольклорних колективів, а також повністю висвітлює події на деяких фольклорних фестивалях. Телеканал Єврофолк цілодобово транслює виступи фольклорних виконавців, документальні фільми про фольклорні фестивалі. У вільному доступі на сайті каналу є відеоархів, що містить понад 7000 записів концертів, звичаїв, відеокліпів, документальних фільмів, які можуть слугувати матеріалом для аналізу.

Організаторами фестивалів і подібних локальних культурних заходів часто виступають місцеві органи влади, народні читалища. Останнім часом, до пандемії, у Болгарії проводилося достатньо багато фестивалів як власне фольклорного спрямування, так і тих, де фольклор було представлено достатньо широко. Більшість етнофестивалів у Болгарії є короткостроковими, такими, що зазвичай відбуваються в одному й тому самому місці. Серед болгарських етнофестивалів тримають першість багатожанрові фестивалі.

Примітки

¹ Мета обряду – визначити долю на наступний рік. Обряд виконується так: увечері дівчата і хлопці із села збираються в одній хаті, беруть білий котел, у якому приносять свіжу воду, яку охороняють (щоб ніхто її не пив, ніхто не торкався). Називають воду «василевою». Усі сідають довкола котла, усі прийшли з персями. Одна з дівчат збирає персні в усіх і кидає їх у котел з водою, розмішує її навхрест. Співають відповідну пісню, накривають котел білою хусткою і виносять надвір переночувати. Зранку, до сходу сонця, дівчата і хлопці знову збираються в цій самій хаті, заносять котел, під нього кладуть ячмінь, сідають довкола нього, узявшись за плечі. Найменшу дівчину наряджають нареченою і садять біля котла. Усі танцюють хоро і співають відповідні пісні. Після кожної пісні дівчина-наречена витягає чийсь перстень. Уважається, про що співалося в пісні, те й чекає власника персня в прийдешньому році. У більшості місцевостей його виконують 1 січня, у деяких – 14 січня, на Старий Новий рік, в окремих місцевостях – під час Лазарування і на Георгіїв день.

² Проводиться 6 січня, в день Св. Івана Хрестителя, або Йорданів день. Непопулярний обряд, який зараз відтворюють в с. Боллярці Пловдивської області. Мета обряду – знайти собі пару. У ньому бере участь усе село; починають готуватися з 4 січня. З цього дня неодружені чоловіки обходять будинки, у яких живуть дівчата і їх офіційно попереджають, що 6 січня повернуться, щоб узяти власноруч приготовлені дівчатами баниці. Дівчата починають випікати баниці, старші жінки в цей процес зовсім не втручаються. Якщо баниця в дівчини вдається, то вона готова до заміжжя, а якщо ні, то ще не готова. Увечері 5 січня неодружені чоловіки діляться на групи і вирушають по баниці зі зброєю за поясом. Якщо комусь подобається дівчина, він стріляє перед дверима її дому. Чим більше подобається, тим більше вистрілів

робить. Потім дівчата збираються, танцюють хоро й обговорюють, скільки вистрілів було для кожної. Доки закоханий хлопець стріляє, інші хлопці співають пісню, де вистріли називають «няв», а себе – «котами». На баницях роблять відповідні відмітки ножами, щоб знати, де чия. Наступного дня все село збирається на майдані, усі охочі куштують баниці й вибирають найсмачнішу. Усі дізнаються, хто кому сподобався. Усе це відбувається під музику, танці й пісні.

³ Відтворення обряду колядування.

⁴ Виконується на Бабин день.

⁵ Проводиться наступного дня після Трифона Зарезана. Пов'язаний з народжуваністю. У ньому беруть участь жінки, які не народжували.

⁶ Проводиться в М'ясопуст. Мешканці села перевдягаються в страховиськ і відтворюють типовий для цього краю обряд весілля.

⁷ Проводиться в М'ясопуст. Один із Кукерських обрядів. На центральну площу села вносять скелет оленя, накритий традиційним килимом, прикрашений чанами і дзіночками. Довкола нього танцюють чоловіки в кукерських маскарадних костюмах.

⁸ Обряди, характерні для М'ясопусту.

⁹ Один з обрядів, що проводиться під час лазарування.

¹⁰ Один з обрядів, що проводиться в Георгіїв день.

¹¹ Проводиться в Русальський тиждень. Зустріч калушарських груп «Калуш – танець для здоров'я, що передається від покоління до покоління», що проводиться в с. Хирлець Врацівської області. Калушари, або русалії, займаються ритуальними акробатичними танцями. Русалійські обряди були поширені в Північній Болгарії і проводилися в Русальський тиждень, що передує Трійці. Уважалося, якщо хтось розгніває русалку чи самодиву, то вона наклече на ту людину важку хворобу, від якої можна знепритомніти, ослабнути чи навіть померти. Таку людину могла вилікувати лише особлива група людей – русалії, або калушари. Протягом русальського тижня вони їздили від села до села, виконуючи

обрядові танці для здоров'я і плодючості, виганяючи злих духів з домівок. До групи русаліїв входило сім, дев'ять чи одинадцять чоловіків, які були здоровими, витривалими, уміли добре танцювати, зберігати таємницю. Зазвичай це вміння передавалося від батька до сина й зберігалося в таємниці. Протягом Русальського тижня русалії перебували разом, ночували поза домом, ні з ким не розмовляли. При собі мали палиці, об'язані цілющими травами, на головному уборі в них був вінок з таких самих трав, до палиць і ніг були прив'язані дзвоники. Із собою мали великий прапор із лляного полотна, до кутиків якого були прив'язані в'язки цілющих трав. Для зцілення використовували горщик з водою і цілющими травами, а також миску з отцом і часником. Щоб вилікували хворого, його клали на ряднину на землю; русалії танцювали довкола нього; спершу танець був повільним, потім ставав все швидшим, і танцюристи входили в особливий стан. Вони піднімали ряднину з хворим і трясли нею, потім клали на землю і починали стрибати через хворого, після чого ватажок русаліїв натирав хворого отцом, давав випити води, а також кропив нею його тіло. Після цього два музиканти, що обов'язково присутні в групі, грали на двох музичних інструментах – ударному, зазвичай на барабані, і на якомусь духовому – кавалі, гайді, сопілці тощо спеціальну мелодію, а ватажок групи в цей час розбивав горщик з водою. У цей час хворий мав стати на ноги і побігти геть, що свідчило про його одужання. Також втікали русалії, за винятком одного чи двох чоловіків, які ніби переймали хворобу на себе. Обряд повторювався й для них і після цього вважався здійсненим.

¹² Один з обрядів в день літнього сонцестояння.

¹³ Один з обрядів у день літнього сонцестояння, виконують дівчатка 3–12 років.

¹⁴ Обряди, пов'язані із закінченням жнив.

¹⁵ Один з обрядів колядування.

¹⁶ Суміш солі і спецій, зокрема дуже подрібненого (як борошно) червоного перцю, чебрецю; можуть додаватися й інші складники.

Джерела та література

1. Ачев И. Мяукане – ритуалът, който се грижи за брачното щастие. URL : https://www.actualno.com/asenovgrad/mjaukane-ritualyt-kojto-se-griji-za-brachnoto-shtastie-news_517507.html#/?playlistId=0&videoId=0 (05.08.2021).

2. Баева В. Русалии и калушари – шаманы и врачеватели. URL : <https://bnr.bg/ru/post/100202447/rusalki-i-kalushar-shaman-i-vrachevateli> (03.08.2021).

3. Белова М. Ритуали и поверия на Йордановден: в Болярци съхраняват единствена по рода си традиция. URL : <http://www.desant.net/show-news/26246> (05.08.2021).

4. Виткалов С. В. Фестивальний рух як культурний феномен сучасності: аналіз регіонального вектора. *Культура України*. 2016. Вип. 52. С. 182–190.

5. Златковская Т. Д. К проблеме античного наследства у южных славян и восточных романцев. *Советская этнография*. 1978. № 3. С. 47–58.
6. Маринов Д. Народна вяра и религиозни народни обичаи. София : Изд. на БАН, 1994. 815 с.
7. Международен фолклорен фестивал. URL : <https://www.burgas.bg/bg/mezhdunaroden-folkloren-festival/>.
8. Националният съвет по нематериално културно наследство проведе заседание, на което разгледа възможностите за провеждане на събора в Копривщица в ситуацията на пандемия (05 април 2021). URL : <http://mc.government.bg/object.php?p=46&s=27&sp=13&t=26&z=753&po=7778> (20.07.2021).
9. Николов К. Фолклорните фестивали – съвременен метод за опазване на живото културно наследство. *Културно-историческо наследство: опазване, представяне, дигитализация*. София, 2020. Т. 6. Брой 1 (8). С. 43–51. DOI: https://doi.org/10.26615/issn.2367-8038.2020_1_004.
10. Пейчева Лозанка. Между Селото и Вселената: старата фолклорна музика от България в новите времена. София : Академично издателство «Проф. Марин Дринов», 2008. 584 с.
11. Фурдичко А. Етнофестивалният розквіт кінця XIX – початку XX ст. як неодмінна складова фолклорного руху України. *Народознавчі зошити*. 2018. Вип. 142/4. С. 1000–1008. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2018.04.1000>.
12. Чернецька С. Фолклорні фестивали в системі сучасних засобів поширення етнографічної інформації та популяризації культурно-мистецької спадщини. *Культура України*. 2011. Вип. 35. С. 155–164. URL : https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura35/18.pdf (05.08.2021).
13. Яковлев О. В. Фестивальний рух як чинник інтеграції та збереження національного культурного ландшафту. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2018. № 4. С. 56–59. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2018.152961>.
14. UNESCO приєднує събора в Копривщица като нематериално културно наследство. URL : <https://news.bg/culture/unesco-prie-sabora-v-koprivshitsa-kato-nematerialno-kulturno-nasledstvo.html> (15.08.2021).

References

1. ACHEV, Ivailo. *Meowing – a Rite, which Takes Care of Marital Bliss*. January 11, 2016 [online]. Available from: https://www.actualno.com/asenovgrad/mjaukane-ritualyt-kojto-se-griji-za-brachnoto-shtastie-news_517507.html#/?playlistId=0&videoId=0 [viewed August 5, 2021] [in Bulgarian].
2. BAEVA, Vihra. *Rusalii and Čalušari – Shamans and Healing Experts*. June 18, 2013 [online]. Available from: <https://bnr.bg/ru/post/100202447/rusalki-i-kalushar-shaman-i-vrachevateli> [viewed August 3, 2021] [in Russian].
3. BELOVA, Monika. *Rites and Beliefs on Epiphany Holiday: A Unique Tradition Is Carefully Preserved in Bolyartsi*. January 6, 2021 [online]. Available from: <http://www.desant.net/show-news/26246> [viewed August 5, 2021] [in Bulgarian].
4. VYTKALOV, Serhii. Festival Movement as a Cultural Phenomenon of Modernity: An Analysis of Regional Vector. In: Vasyl SHEYKO, ed.-in-chief, *Culture of Ukraine. Culture Studies Series: Collected Scientific Papers*. Kharkiv: KhSAC, 2016, iss. 52, pp. 182–190 [in Ukrainian].
5. ZLATKOVSKAYA, Tatyana. On the Issue of Ancient Heritage of Southern Slavs and Eastern Romance-Speaking People. In: Yulia Averkieva, ed.-in-chief, *Soviet Ethnography*, 1978, no. 3, pp. 47–58 [in Russian].
6. MARINOV, Dimitar. *Folk Beliefs and Religious Folk Customs*. 2nd stereotyped edition. Sofia: BAS Publishers, 1994, 815 pp. [in Bulgarian].
7. International Folklore Festival [online]. Available from: <https://www.burgas.bg/bg/mezhdunaroden-folkloren-festival/> [in Bulgarian].
8. The National Council for Intangible Cultural Heritage will Hold the Meeting at which It Will Consider the Possibilities to Organize the Festival in Koprivshitsa in the Situation of Pandemia (April 5, 2021) [online]. Available from: <http://mc.government.bg/object.php?p=46&s=27&sp=13&t=26&z=753&po=7778> [viewed June 20, 2021] [in Bulgarian].
9. NIKOLOV, Kaloyan. Folklore Festivals – A Modern Method of Preserving Living Cultural Heritage. In: Petko St. Petkov, Galina Bogdanova, eds.-in-chief, *Cultural and Historical Heritage: Preservation, Presentation, Digitalization*. Sofia, 2020, vol. 6, no. 1 (8), pp. 43–51 [in Bulgarian]. DOI: https://doi.org/10.26615/issn.2367-8038.2020_1_004.

10. PEYCHEVA, Lozanka. *Between Village and Universe: Old Folk Music from Bulgaria in New Times*. Sofia: Academic Publishers "Prof. Marin Drinov", 2008, 584 pp. [in Bulgarian].
11. FURDYCHKO, Andrii. Ethno-Festival Heyday of the Late 19th to Early 21st Centuries as an Indispensable Component of Folklore Movement in Ukraine. In: Stepan PAVLIUK, ed.-in-chief, *The Ethnology Notebooks*, 2018, no. 4 (142), pp. 1000–1008 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.15407/nz2018.04.1000>.
12. CHERNETSKA, Svitlana. Folklore Festivals in the System of Modern Means of Ethnographic Information Dissemination and Popularization of Cultural and Artistic Heritage. In: Vasyl SHEYKO, ed.-in-chief, *Culture of Ukraine. Culture Studies Series: Collected Scientific Papers*. Kharkiv: KhSAC, 2011, iss. 35, pp. 155–164 [online]. Available from: https://ic.ac.kharkov.ua/nauk_rob/nauk_vid/rio_old_2017/ku/kultura35/18.pdf [viewed August 5, 2021] [in Ukrainian].
13. YAKOVLEV, Oleksandr. Festival Movement as a Factor of Integration and Preservation of the National Cultural Landscape. In: Valeriya SHULHINA, ed.-in-chief, *Bulletin of the National Academy of Government Managerial Staff of Culture and Arts*, 2018, no. 4, pp. 56–59 [in Ukrainian]. DOI: <https://doi.org/10.32461/2226-3209.4.2018.152961>.
14. UNESCO has Accepted the Festival of Folklore in Koprivshitsa as an Intangible Cultural Heritage. December 2, 2016 [online]. Available from: <https://news.bg/culture/unesco-prie-sabora-v-koprivshitsa-kato-nematerialno-kulturno-nasledstvo.html> [viewed August 15, 2021] [in Bulgarian].

Надійшла / Received 28.09.2021

Рекомендована до друку / Recommended for publishing 03.11.2021